

ПРОПОЗИЦІЇ

Міністерства юстиції України

до проєкту Закону України «Про внесення змін до статті 5 Закону України «Про судовий збір» (щодо звільнення працівників та профспілок від сплати судового збору при розгляді трудових спорів)», внесеного на розгляд Верховної Ради України народними депутатами України Волинцем М.Я., Наливайченком В.О. та іншими (реєстр. № 4019 від 02 вересня 2020 року)

перше читання

Міністерство юстиції України **не підтримує** проєкт Закону України «Про внесення змін до статті 5 Закону України «Про судовий збір» (щодо звільнення працівників та профспілок від сплати судового збору при розгляді трудових спорів)» (далі – проєкт Закону) з огляду на таке.

Проєктом Закону пропонується пункт 1 частини першої статті 5 Закону України «Про судовий збір» (далі – Закон) викласти в новій редакції та передбачити, що від сплати судового збору під час розгляду справи в усіх судових інстанціях звільняються позивачі – за подання позовів про стягнення заробітної плати, поновлення на роботі та за іншими вимогами, що випливають із трудових правовідносин.

Крім того, проєктом Закону запропоновано частину першу статті 5 Закону доповнити новим пунктом 1¹, яким визначити, що від сплати судового збору під час розгляду справи в усіх судових інстанціях звільняються позивачі – профспілки, їх організації, об'єднання профспілок у справах про порушення роботодавцем гарантій діяльності профспілок, встановлених законодавством, колективними договорами і угодами.

Щодо запропонованих проєктом Закону змін слід зазначити таке.

Законом України від 22 травня 2015 року № 484-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сплати судового збору» внесено зміни, зокрема, до пункту 1 частини першої статті 5 Закону, якими виключено положення щодо звільнення від сплати судового збору під час розгляду справи в усіх судових інстанціях позивачів за подання позовів за іншими вимогами, що виникають із трудових правовідносин.

Положеннями чинної редакції пункту 1 частини першої статті 5 Закону встановлено, що від сплати судового збору під час розгляду справи в усіх судових інстанціях звільняються позивачі – у справах про стягнення заробітної плати та поновлення на роботі.

Вказані зміни було внесено до Закону з метою зменшення пільгових категорій осіб, які звільняються від сплати судового збору, що в свою чергу мало призвести до збільшення надходжень від сплати судового збору.

Наразі згідно з положеннями Закону пільги зі сплати судового збору встановлені лише для фізичних осіб (в більшості випадків для соціально незахищених верств населення) та органів місцевого самоврядування за подання заяви про визнання спадщини відумерлою. До однієї із цих категорій законодавцем віднесено фізичних осіб – позивачів, які звертаються до суду з метою захисту своїх прав щодо стягнення заробітної плати та поновлення на роботі, в силу обставин, що вони втратили свій постійний заробіток, і не в змозі сплати судовий збір.

Як вбачається з пояснювальної записки, автори проєкту Закону вважають скорочення пільгової категорії справ з трудових спорів, за якими позивачі звільнялись від сплати судового збору, позбавленням права працівника захистити свої права в судовому порядку у разі виникнення спору з не передбачених пунктом 1 частини першої статті 5 Закону трудових відносин.

Проте слід зазначити, що згідно з положеннями статті 8 Закону, враховуючи майновий стан сторони, суд може своєю ухвалою за її клопотанням відстрочити або розстрочити сплату судового збору на певний строк, але не довше ніж до ухвалення судового рішення у справі за умови, зокрема, якщо розмір судового збору перевищує 5 відсотків розміру річного доходу позивача – фізичної особи за попередній календарний рік або предметом позову є захист трудових прав.

На підставі вказаних обставин суд може зменшити розмір судового збору або звільнити від його сплати.

Крім того, положеннями процесуального законодавства передбачено розподіл судових витрат залежно від результатів розгляду судового спору.

При цьому необхідно відмітити, що відповідно до положень статті 9 Закону судовий збір сплачується за місцем розгляду справи та зараховується до спеціального фонду Державного бюджету України. Кошти судового збору спрямовуються на забезпечення здійснення судочинства та функціонування органів судової влади, а також на забезпечення архітектурної доступності приміщень судів, доступності інформації, що розміщується в суді, для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення.

Статтею 130 Конституції України встановлено, що держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів. Згідно зі статтею 48 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» незалежність судді забезпечується, зокрема, окремим порядком фінансування та організаційного забезпечення діяльності судів, установленим законом, і належним матеріальним та соціальним забезпеченням судді.

Разом з тим необхідно зауважити, що судовий збір має покривати потреби у фінансовому забезпеченні органів судової влади. Достатнє надходження коштів судового збору є необхідною умовою для забезпечення належного функціонування судів та здійснення правосуддя.

Таким чином, розширення переліку категорій суб'єктів, які звільняються від сплати судового збору, а також категорій справ, за розгляд яких судовий збір не справляється, може призвести до недофінансування судової системи і, як наслідок, порушуватиме конституційні гарантії незалежності судової влади шляхом визначення окремого порядку фінансування судів та забезпечення належних умов для здійснення правосуддя, передбаченого статтями 146, 148 вказаного Закону.

Крім того, розділом II проекту Закону передбачається, що цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

Щодо цього необхідно зазначити, що згідно з пунктом 1 статті 27 Бюджетного кодексу України до законопроекту, прийняття якого призведе до зміни показників бюджету, суб'єкт права законодавчої ініціативи зобов'язаний додати фінансово-економічне обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки). Якщо такі зміни показників бюджету передбачають зменшення надходжень бюджету та/або збільшення витрат бюджету, до законопроекту подаються пропозиції змін до законодавчих актів України щодо скорочення витрат бюджету та/або джерел додаткових надходжень бюджету для досягнення збалансованості бюджету.

Проте авторами проекту Закону відповідні розрахунки не надані.

Враховуючи зазначене, положення проекту Закону не можуть бути підтримані.

Проект Закону в комітетах та на пленарних засіданнях Верховної Ради України супроводжуватиме заступник Міністра юстиції України відповідно до розподілу функціональних повноважень.

Міністр

Денис МАЛЮСЬКА